

երկուքն ալ Ագաւանքիւն և Շողոմոնեանք . որոնք կեցած կը դիտեն կը նային թէ ինչ բաներ ձեռք կը ձգեն մարդիկ բաղդին շնորհիւ . ետքէն իրենք ալ կը սկսին անոնց շողոմորթել , սէր ու խնամք ցուցնել վրանին , ու փափաք մը յարկակից և բնակակից ըլլալու . կենաց քաղցրութիւն ու մշտնջենաւոր վայելք կը խոստանան : Այս թէ որ մէկը անոնց սուտ խօսքերէն խաբուի , ու ինքզինքը հեշտութեանց ու վայելից տայ , առջի բերան կը կարծէ թէ երջանկութեան հասած ըլլայ . չգիտեր թէ վայելք ըսածդ անցաւոր և անէակ բերկրութիւն մըն է : (Եւ այս երբոր իր թմրութիւնը անցնի , կը տեսնէ որ հաւաք կարծուածը վիշտք են ու նախատինք . բաղդին տուածը շուայէ ու վատնէ , և այս կանանց բռնութենէն չուզենայ խալտիլ , հարկ կ'ըլլայ որ ինչուան ապօրինաւոր ճամբաներ բռնէ զիրենք հաճելու համար , ստերդմուրի և սեղանակապտութիւն ընել : Այս երբոր այս ամէն ախտերը համարձակ կատարէ , Զիշ կի՞մ Ապաշա ըսուածը այն ատեն վրայ կը հասնի : Այս ահաւասիկ կը տեսնէք այս պատկերին մէջ որ կանանց մէջ մը ետքը նեղ ու խաւար

չտին բանտ մը կայ . հոն կեցած է Ապաշա , քովն ալ Տրափանք՝ զուխը ինչուան ծնկան վրայ խոնարհած , և Ցաւ՝ որ մազերը կը փետտէ , քիչ մ'ալ անդին Ուշի , և անոր եղբայրը Յասա . հասանքիւն , մերկ , տձե և անկերպարան : Հոն այն դահիճներուն ձեռքը պիտի մատնուին որոնք որ իրենց հաւաքիցը ետեւէն կ'ըլլան . հոն պիտի տու ժեն մշտնջենաւոր տանջանքով : Ինչի ալ ուրիշ բանտի մը մէջ կ'իյնան , Թշառանքիւն արգելանք . ուր բոլոր իրենց կեանքը պիտի անցընեն , թէ որ պատահամբ Ուղղանք իրենց չհանդիպի : Այս բաղդն որ ունենան , զիրենք այն խիստ գերութենէն կ'ազատէ , և անոնց նոր յօժարութիւններ և նոր կարծիք թելադրելով՝ առջեւին երկու ճամբայ կը ցուցնէ , որոնց մէկը ճշմարիտ ուղղութեան կ'առաջնորդէ , մէկալն ալ ստոյն : Թէ որ ճշմարտին հետեւին , երջանիկ են . վասն զի ճամբուն դժուարութիւններն ու նեղութիւնները զիրենք չյուսահատցընեն , և խաղաղ կեանքով մը մնացած օրերնին կ'անցընեն , :

(ԳԻՏԻ ՀԱՐՈՒՆԾԱՊԻՏ)

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ոստա շեռն ու Պենեոն գետը :

Գեղորէք , գետք 'ի հովիտս ինձ քաղցրասցին վրտակահոսք ,
Բզխոխոջ ջուրց սիրեցից և ըզմայրիս՝ անփառունակ :
Ո՛չ , ուր դաշտք և ըկպերք և Տայիգետ գեղապարեալ
Ի կուսից լակոնուհեաց , ու 'ի հովասուն ծործորս Հեմեայ
Ո՛վ տարցի գիս և ոստովք պաշտպանեսցէ մեծ հովանեալ :

Այսպէս կ'երգէր Վիրգիլիոս՝ յիշելով լիճնաղիւյ , Լակոնիոյ ու լիճնակիոյ գեղեցկատեսիլ ու զուարճալի հովիտներն ու դաշտերը : Այս իրաւցընէ այն տեղուանքը՝ զորոնք բնութիւնը մասնաւոր

ւոր խնամքով մը զարդարեւէր , գիցաբանական առասպելներով ու յոյն քերթողաց աշխոյժ նկարագիրներովն ու զովաբանութեամբ այնպիսի համբաւ մը ունեցան՝ որ անուանին միայն ընթերցողաց միտքը զուարճալի ու ախորժ զգացմամբ ու երեւակայութեամբ կը լեցունէ : Այսոնց մէջ ալ ամենէն անուանին է

* Վիրգիլ . Մշակ . Գիրք Բ . 488-492 (Թարգմանութիւն Բաղդատունեոյն) :

Տեմպէ հովիտը (Եսեաղիոյ մէջ. այն պէս գեղեցիկ ու զուարճալի « մինչև քերթողաց զամենայն զով և գեղեցիկ հովիտս կոչել Տեմպէ յանուն սորա », կ'ըսէ ծանօթաբանելով մեր արդի մեծ քերթող Թարգմանիչը :

Սոսա լեռը (Յունաստանի այն կողմը կ'իյնայ, որ հին ատենը Եսեաղիա կը կոչուէր : Բանաստեղծները կ'առասպել-

լաբանէին Թէ հսկաները կամ Տիտանեանք աստուածոց հետ պատերազմելու համար Սոսա լեռը Պեղիոն լեռան վրայ, ու Ողիմպոս լեռն ալ Սոսային վրայ շարկեցին դրին . բայց Վիոս, կամ Լաամազդ՝ իր կայծակներովը զիրենք սարսափեցուց ու ջնջեց կ'ըսէին : Լ. յ. պէս դարձեալ Վ իր գիրքիս :

Որ եղին երիցըս գուն կանգնել զՍոսա 'ի Պելիոն ,

Եւ յՍոսա զանտառախիտըն թաւալել զՈղիմպոս .

Երիցս անդ Հայր շանթառաք զկարկառակոյտ հոսեաց լերինս " :

Համարդիկը, ըստ սուսպելաց, Սոսա լեռան վրայ դրած են եղեր իրենց բնակութիւնը :

Սոսան Ողիմպոսի հետ ատենօք կից միացած էր, բայց Հերակղէս փրցուց բաժնեց զանոնք, ու մէջերնին անջրպետ դրաւ Տեմպէ հովիտը : Լ. յ. երկու լեռներու բաժնուելուն վրայ այսօրուան օրս տարակոյս չմնար, ու բնաբանուիլ կը ցուցնէ՝ որ առասպելին Հերակղէս ըսածը՝ այն սաստիկ երկրաշարժն է որ Վրիստոսէ 1900 տարի առաջ հանդիպեցաւ : Սոսա լեռան մէջ մոխրագոյն կապոյտ մարմարիոնի հանք կայ, որուն Թէպէտ տեսակը հասարակ է, բայց վրայի երակները խիստ ազնիւ :

Հիմակուան Լ'մպեղազիա քաղաքը, որ Սոսայի ոտքին վրայ շինած է, կ'երևայ Թէ հին ատենուան Լ'թրակիա ըսածը պիտի ըլլայ, զոր Թեսաղացոց Լ'թրակ Թագաւորը շինած էր : Լ. յ. քաղաքս ատենօք այնչափ երևելի եղած էր, որ շատ անգամ դրոց մէջ կը տեսնեմք որ նախնիք զԹեսաղացիս Լ'թրակացիս կոչեր են : Իսկ հիմա 800 տուն միայն մնացեր է . ասոնց տեսքը՝ մէկ հատիկ նկարելու բան է, կ'ըսէ Հոլլընտ : Տներուն չորս կողմը կաղամախ, ձիթենի ու նռ՝ ձի անկած է, որոնք որթոյ բարունակներուն հետ խառնուելով կարմիր կարմիր ողկոյզները վրանին ոսկեհատ կը ցոլան . իսկ լեռան բարձր գօտիները, որ դէպ 'ի հարաւ կ'երկննան՝ Թեղօշի

սև աստուեր անտառներով կը ծածկուին : Լ'մպեղազիոյ բնակիչները գրեթէ բոլոր յոյն են . և Թէպէտ քիչուոր, ու բնակած տեղերնին ալ գրեթէ անծանօթ ալ մնացած, 'ի վերայ այսր ամենայնի, Հոլլընտին խօսքին նայելով՝ խիստ յաջող վաճառականութիւն ունին, ու աշխարհքիս մեծ մասը առևտուրի համար քալած են, ու Կոստանդնուպօլսոյ, Օմիււնիոյ, ու Լաւրոպիոյ ուրիշ քաղաքաց վաճառականացը հետն ալ ընկերակցութիւն կ'ընեն, մասնաւորապէս Վերմանիոյ հետ : Լ'ս առևտրոյն հիմը՝ մանած ու գունաւորած բամբակն է, որն որ երկրին գլխաւոր ճարտարութիւնն է : Կ'ըսեն Թէ Լ'մպեղազիայէն տարին 3000 հակ' բամբակ դուրս կ'ելլայ, որ գրեթէ բոլոր Վերմանիա կ'երթայ : Լ'մպեղազիոյ բնակիչները մասնաւոր գովեստի արժանի են իրենց աղնուասիրտ ու քաղաքավար կերպին, և ուսումնասիրութեանը համար . պզտի դպրոցներէն զատ՝ մեծ վարժարանմ'ալ ունին՝ շատ ծաղկած : Լ'սիւսանձելի քաղաք, ու գեղեցիկ օրինակ ու անդրադառնալու դաս մը մեր ազգին համար :

Հիմկու Սալմբրիա կամ Սալմբրիա գետը նախնեաց բազմահոլակ Պենէոսն է, որ Պինդոս լեռնէն կ'իջնայ ու Սալմբրոսի վտակին հետ կը խառնուի . մօտ ան տեղուանքը ուր հին ատեն Լալինիոն կը բղկէր : Լ. յ. գետը դէպ

ի արևելք կը վազէ , ու թխտաղանիկոյ կամ Սէլանիկի ծոցը կը թափի : Եւ պատմեն թէ խիստ հին ատենները Պենէոնը թխտաղանիկոյ դաշտերը կ'ողողէր քանի որ վերի յիշած երկրաշարժովը Ողիմպոս ու Ոսսա իրարմէ չէին բաժնուած , ու Տեմպէի ձորը դեռ չկար : Եւ գետիս եզերքը ատենօք դաքնիի ծառերով պսակած էր . գետին տեւքն ալ սքանչելի է , ու հնութեան յիշատակներովը խառնուած՝ հելլենասիրին ու հնագիտին սիրտը կը յափշտակէ . ջուրը այնպէս մաքուր ու թափանցիկ՝ որ յատակին խիճերը՝ կրնաս համբել . բոլոր ափունքը փափուկ ու դալար կանաչուի մը պատած է , գոյնզգոյն ու քաղցրահոտ ծաղկներով խառնուած , ու անհամար թռչուններ գետեզեր բարձր ծառերէն ճռուողելով , տեղւոյն անոյշ լուծեանը մէջ գետին մեղմասահ խոլմանացը հետ սքանչելիներդաշնակութիւն մը կը կազմեն : Արգիլիոսի մը պէս փափուկ քնարին կ'իյնայ այս դրախտանման հովիտն ու իրեն գետն երգելը կ'ըսէ բանասէր մը : Ուստի պէտք չէ զարմանալ որ Յունաց պէս զգայուն ու հայրենասէր ազգ մը ինչպէս կը խենդենար Տեմպէի ու Պենէոնի ցանկալի անուններն որ լսելու ըլլար : Տեմպէի հովիտը իրեն համար աշխարհիս գեղեցկագոյնն ու ամենէն աւելի զուարճալի տեղն էր , ու բնաւ դժուարը չէր գար երբ իր բանաստեղծներէն կը լսէր թէ՝ նոյն իսկ աստուածները երկնից վայելմունքներէն կերպով մը յափրացած՝ Տեմպէի հովիտը կ'իջնային որ քիչ մը սրտերնին բացուի :

Սակայն թէ որ արդի ճանապարհորդաց տուած նկարագրութեանը նայելու ըլլանք՝ պիտի ըսենք թէ խիստ հաւանական է որ այս բանաստեղծներէն և ոչ մէկը այս հովիտս տեսած կամակաւ նատես ստոյգ նկարագրութիւն մը բրած ըլլայ . ինչու որ բուն Տեմպէ ըսածը Ոսսա ու Ողիմպոս լեռանց մէջի կիրճը կամ անցքն է . զոր Վլարք անգղիացին այսպէս կը ստորագրէ . “ Պենէոնը

ծայրէ ծայր բոլոր ձորը բռնած է , ու հազիւ նեղիակ ճամբայ մը կայ որ գետին թուրին վրայ շինուած է . աս ճամբուս յատակը շատ տեղ Լճրակեան մարմնի կտորներով պատած է . շատ տեղ ալ ժայռերը փորած է , ու մէջէն անցուցած ու բարձրէն դէպի վար Պենէոնի վրայ կը նայի : Եւս տեղերուս տեւքը փառաւոր է ու վսեմ . գահաւանդները՝ այնպէս ուղղաձև մերկ ապառաժներ են , որ չես կրնար եզերքը կեցած դէպի վարնայիլ առանց զուլոգ դառնալու : Եւս ժայռերուն գոյները այնչափ գեղեցիկ են ու բազմատեսակ՝ որ պատկերհանութիւնը միայն կրնայ զանոնք նկարագրել : Եւսնոց վերջի ծայրերուն վրայ հին բերդի մը մնացորդներ տեսանք , որ ատեն մը կրճին պատնէն էր , և որուն պատերը՝ որ զարմանալի յանդգնութեամբ մը այս գահավէժներուն մէջ շինուած են՝ կարծես ճամբուն կ'իշխէին : Եւս ապառաժները այնպէս սեպ՝ են ու դժուարեւանելի՝ ու կիրճն ալ անանկ նեղ՝ որ եթէ այն բերդը ոտքի վրայ ըլլայ ու լաւ մը ամրացած՝ ոչ երբեք կրնայ թշնամին ձոր մը գտնալ ներս անցնելու համար , ” :

Ուրիշ առասպել մը կ'ըսէ թէ այս կիրճը բացաւ՝ Նեպտուն իր երեք ժանոյն մէկ հարուածովը , որպէս զի Պենէոնի ջրերը Ողիմպոսի ու Ոսսայի մէջէն վազեն երթան ու դաշտորէքը չողողեն : Եւ ալ դարձեալ նոյն մեր յիշած երկրաշարժն է , ուրիշ կերպով մը հազցուցած :

Եւս կրճիս դիւր ու տափարակ տեղունքը կաղնիի պղտի անտառներով ու թաւաթփով ծածկած է : Իսկ գետին եզերքը , ինչպէս վերն ալ յիշեցինք , սքանչելի մարգ մը պատած է . ինչուան նաև ծառերալ կան որոնց ճիւղերը գետին մէկ եզերքէն ինչուան մէկալը կ'անցնին : Եւս ծառերուն վրայ պատած բաղեղը՝ կը յիշեցնէ Լոլիանոսի գեղեցիկ նկարագրութիւնը , որ նախնեաց մէջ ամենէն աւելի Տեմպէի ճիւղ նկարագրութիւնը տուողն է :

1 ՏՃ . Չափաւր :

1 ՏՃ . Ուրիշ :

2 ՏՃ . Սաբ :